

DOI: <https://doi.org/10.35577/iducz.2019.07.10>

УДК 351/354:355.58

*Потеряйко С.П., канд. військ. наук, доцент,
Белікова К.Г., канд. техн. наук, с.н.с.,
Переверзін Ю.П., канд. військ. наук, доцент,
Павленко В.В.*

ДОСЛІДЖЕННЯ СПОСОБІВ ВИКОНАННЯ СПІЛЬНИХ ЗАВДАНЬ ОРГАНАМИ УПРАВЛІННЯ ТА СИЛАМИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

У науковій статті порушено проблемне питання щодо досягнення ефективних спільних дій сил, залучених до ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій та визначення раціональних способів виконання завдань. Виявлено залежність між способами виконання спільних завдань та видом, характером, масштабом надзвичайної ситуації.

При визначенні складу сил цивільного захисту для ліквідації наслідків конкретної надзвичайної ситуації необхідно враховувати специфіку надзвичайної ситуації, її можливий характер розвитку, а також функціональне призначення наявних підрозділів.

Для забезпечення ефективних дій сил цивільного захисту запропоновано погоджувати порядок здійснення спільних дій за завданнями, місцем, часом і способами виконання завдань, організувати управління спільними діями та їх забезпечення.

Структуровано заходи щодо організації взаємодії та визначено їх взаємозв'язок. Запропоновано основні (типові) способи спільних дій сил цивільного захисту у надзвичайних ситуаціях.

***Ключові слова:** способи дій, надзвичайна ситуація, сили цивільного захисту, взаємодія, спільні дії.*

***Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями.** Сьогоднішній стан природної та техногенної безпеки в Україні негативно впливає на захищеність суспільства, а за деякими питаннями становить загрозу національній безпеці країни. Питання щодо розвитку безпекових спроможностей держави викладено у Концепції розвитку сектору безпеки і оборони України (далі – Концепція) [1].*

Метою Концепції є визначення шляхів формування національних безпекових та оборонних спроможностей, зокрема у сфері цивільного захисту.

Реалізація вказаної мети досягатиметься низкою заходів, зокрема, створенням цілісної функціональної системи управління, об'єднання спроможностей держави для забезпечення своєчасного і адекватного реагування на кризові ситуації. В умовах сьогодення нерозв'язаними проблемами залишаються недосконалість процесу формування, координації та взаємодії між безпековими структурами під час вирішення спільних завдань, недосконала система спільного застосування сил та засобів, неефективна взаємодія між органами державної влади, невідповідність сучасним викликам єдиної державної системи цивільного захисту (далі – ЄДСЦЗ) [1].

Для ефективного розвитку безпекового сектору в сучасних умовах передбачається, зокрема, підвищити рівень міжвідомчої координації і взаємодії. Проблемним питанням залишається досягнення ефективних спільних дій сил, залучених до ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій (далі – НС), визначення раціональних способів спільних дій, що потребують удосконалення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемним питанням цивільного захисту в цілому, і організації управління у НС – зокрема, присвячено достатньо наукових праць українських вчених.

А. Любінським проведено аналіз сучасного стану модернізації системи цивільного захисту України. Розкрито шляхи і завдання її подальшого розвитку. Через недосконалість управління системою цивільного захисту, недостатню діяльність органів виконавчої влади щодо забезпечення реалізації політики у сфері цивільного захисту, ефективність протидії НС залишається низькою. На думку автора, це визначає необхідність модернізації державної системи цивільного захисту, що потребує поглибленого дослідження: практики державного управління у сфері цивільного захисту в країні; особливостей діяльності всіх його складових елементів, зокрема – цілей та функцій державного управління у цій сфері; оптимізації системи та структури органів виконавчої влади, відповідальних за забезпечення захисту держави і населення від НС; шляхів удосконалення нормативно-правового регулювання у зазначеній

сфері та можливостей творчого використання зарубіжного досвіду [2, с. 108].

П. Волянський розглянув алгоритми прийняття управлінських рішень в процесі реагування на виникнення НС різного характеру та досліджено напрями щодо їх удосконалення [3, с. 113], а також дослідив проблему організації державного управління при загрозі виникнення та ліквідації НС державного та регіонального рівнів, сутність якої полягає у тому, що управління є однією із найважливіших складових процесу реагування на НС і вплив на його якість зростає пропорційно масштабу НС, складності обстановки, збільшенню кількості залучених сил та потребі в матеріальних засобах. Запропоновано шляхи підвищення ефективності функціонування ЄДСЦЗ [4, с. 210].

С. Андреевим узагальнено та згруповано основні чинники, що деструктивно впливають на інституціональний розвиток ЄДСЦЗ та в сукупності зумовлюють низьку ефективність відповідної державної системи, зокрема запропоновано забезпечити концентрацію на всіх рівнях управління функцій та повноважень заходів цивільного захисту, а також відповідальності за їх виконання [5, с. 17].

В. Мацюк розглянув питання вдосконалення нормативно-правового забезпечення взаємодії Служби безпеки України та Національної гвардії України. Визначено основні проблеми правового регулювання зазначених суб'єктів взаємодії під час виконання службово-бойових завдань з урегулювання НС соціального характеру. Надано пропозиції з удосконалення правового регулювання взаємодії Служби безпеки України та Національної гвардії України в умовах НС соціального характеру [6, с. 1].

Н. Клименко досліджено основні завдання ЄДСЦЗ, її складові, а також режими функціонування (повсякденного функціонування; підвищеної готовності; надзвичайної ситуації; надзвичайного стану) і завдання, які система виконує у випадку їх запровадження, а також у особливий період. Автором обґрунтовано, що з метою своєчасного запобігання і ефективного реагування на

НС організовується взаємодія з питань визначення органів управління, які безпосередньо залучаються до ліквідації їх наслідків, склад і кількість сил (засобів) реагування на них; погодження порядку здійснення спільних дій сил цивільного захисту під час ліквідації наслідків НС з визначенням основних завдань, місця, часу і способів їх виконання; організації управління спільними діями органів управління та підрозділів цивільного захисту під час виконання завдань за призначенням; всебічного забезпечення спільних заходів, що здійснюють органи управління, та підпорядковані їм підрозділи цивільного захисту, в тому числі взаємного надання допомоги транспортними інженерними, матеріальними, технічними та іншими засобами [7, с. 100]].

Однак, незважаючи на численні наукові доробки з питань організації взаємодії у кризових ситуаціях, відзначаємо, що визначення способів виконання спільних завдань підрозділами у зазначених умовах потребують окремого наукового дослідження.

Мета статті. На основі положень нормативно-правових актів та попередніх наукових досліджень визначити способи виконання спільних завдань підрозділів цивільного захисту у НС.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження способів виконання спільних завдань органами управління та силами цивільного захисту у НС мають ґрунтуватися на основні визначення понять із зазначеного питання.

Спосіб – це певна дія, прийом або система прийомів, яка дає можливість зробити, здійснити що-небудь, досягти чогось [8, с. 578].

Таким чином, із постановки питання, цілком очевидно, що способи виконання спільних завдань органами управління та підрозділами цивільного захисту у НС будуть залежати від її виду, характеру, масштабу та інших ознак, наявних ресурсів, дій (рішень) органів управління, на які покладено завдання щодо запобігання або ліквідації наслідків НС.

Нормативними документами визначено, що ознаками НС є порушення нормальних умов життя та діяльності людей, спричинене певною подією, що

призвело до виникнення великої кількості постраждалих, загрози життю та здоров'ю людей, їх загибелі, значних матеріальних утрат. При цьому, НС класифікують за характером походження, ступенем поширення, розміром людських втрат і матеріальних збитків та визначають такі їх види: техногенного, природного, соціального та воєнного характеру. Вказане суттєво впливає на прийняття рішення в цілому, і визначення способу дій підрозділів, що залучаються до її ліквідації – зокрема [9].

Тому в науковій статті розглянуто визначення НС у залежності від їх виду.

НС техногенного характеру – порушення нормальних умов життя та діяльності людей унаслідок транспортної аварії, пожежі, вибуху, аварії з викиданням небезпечних хімічних, радіоактивних і біологічно небезпечних речовин, раптового руйнування споруд та інше. В зазначених умовах керівник органу управління матиме обмаль часу на прийняття рішення та визначення способу дій в цілому, і спільних дій – зокрема [9].

НС природного характеру – порушення нормальних умов життя та діяльності людей, пов'язане з небезпечним геофізичним, геологічним, метеорологічним або гідрологічним явищем, деградацією ґрунтів чи надр, пожежею у природних екологічних системах, зміною стану повітряного басейну, інфекційною захворюваністю та отруєнням людей тощо. В таких умовах керівник може мати достатній час на прийняття рішення, однак має володіти специфічними знаннями та прогнозною функцією щодо прийняття раціонального рішення та способу виконання завдань [9].

НС соціального характеру – порушення нормальних умов життя та діяльності людей, спричинене протиправними діями терористичного і антиконституційного спрямування, або пов'язане із викраденням зброї та небезпечних речовин, нещасними випадками з людьми тощо. В умовах непередбачуваного характеру розвитку подій керівник органу управління має володіти достатнім рівнем знань та досвідом управління, організації спільних

дій підпорядкованих підрозділів.

НС воєнного характеру – порушення нормальних умов життя та діяльності людей, спричинене застосуванням звичайної зброї або зброї масового ураження, під час якого виникають вторинні чинники ураження населення, що її визначають в окремих нормативних документах. Керівник органу управління в таких умовах має володіти здібностями організовувати спільні дії підпорядкованих сил з підрозділами інших формувань сектору безпеки і оборони, а також – високими морально-вольовими якостями [9].

Залежно від обсягів заподіяних НС наслідків, кількості постраждалих і загиблих, обсягів технічних і матеріальних ресурсів, необхідних для ліквідації її наслідків, визначають такі їх рівні: державний, регіональний, місцевий та об'єктовий. Зазначаємо, що НС можуть мати комплексний характер.

Таким чином, констатуємо, що класифікація НС дає можливість керівнику:

визначати приблизний склад підрозділів цивільного захисту, що необхідний для ліквідації наслідків НС;

планувати залучення сил цивільного захисту для ліквідації наслідків НС з урахуванням необхідного та наявного їх складу, визначати порядок (спосіб) дій, залучення додаткових сил (резервів);

завчасно, у режимі повсякденної готовності, організовувати взаємодію між силами цивільного захисту, що можуть бути залучені до ліквідації наслідків тих чи інших НС.

З метою визначення способів виконання спільних завдань органами управління та підрозділами цивільного захисту під час реагування на НС розглянемо склад сил цивільного захисту. Відповідно до законів України до ліквідації наслідків НС можуть залучатися підрозділи цивільного захисту, Збройних Сил України, інші військові формування та правоохоронні органи спеціального призначення [10].

Також, у ліквідації наслідків НС можуть брати участь аварійно-рятувальні підрозділи від інших країн на підставі запиту про отримання допомоги або запропонованої допомоги від іноземних держав та міжнародних організацій [11, с. 133].

Отже, сили цивільного захисту мають складну структуру за підпорядкованістю та функціональним призначенням. Створення складових сил цивільного захисту (служб, загонів, підрозділів) регіонального, комунального, об'єктового підпорядкування потребує значного фінансового та матеріального забезпечення і у значній мірі залежить від рішень місцевих органів управління та суб'єктів господарювання.

Потенційні можливості підрозділів цивільного захисту не є типовими і визначаються структурою, кількістю і підготовкою особового складу, наявним оснащенням (технічними засобами) аварійно-рятувальних служб, загонів, підрозділів.

Таким чином, при визначенні складу підрозділів цивільного захисту для ліквідації кожної НС у конкретному регіоні (районі, місті, селищі) необхідно враховувати:

- специфіку НС та можливий характер її розвитку;
- функціональне призначення необхідних і наявних підрозділів цивільного захисту;
- кількість підрозділів та їхні потенційні можливості;
- необхідний та можливий термін залучення наявних та додаткових сил;
- підпорядкованість та можливість забезпечення дій;
- необхідний термін ліквідації НС для мінімізації наслідків, та можливий її розвиток.

Важливою складовою рішення керівника на застосування сил цивільного захисту у НС є організація управління, що регламентується законом та іншими нормативно-правовими актами у сфері цивільного захисту [9, 11, с. 131, 12].

Основою системи управління є органи управління, зокрема – керівник робіт з ліквідації наслідків НС (далі – керівник робіт) та штаб, що призначаються для безпосереднього управління аварійно-рятувальними та іншими невідкладними роботами (далі – АРІНР) під час виникнення будь-якої НС, залежно від її рівня [9, 13].

При цьому, на наш погляд, послідовність призначення керівника робіт та утворення штабу з ліквідації наслідків НС (далі – штаб), що визначено керівними документами, є недосконалою. До прибуття керівника робіт його обов'язки виконує керівник підрозділу (служби, формування) сил цивільного захисту або оперативної групи (представник центру управління в НС), який прибув до зони НС першим.

На час ліквідації наслідків НС у підпорядкування керівника робіт, який несе персональну відповідальність за управління аварійно-рятувальними та іншими невідкладними роботами з ліквідації наслідків НС, переходять усі аварійно-рятувальні служби, а також інші підрозділи, що залучаються до ліквідації таких наслідків.

Рішення керівника робіт оформляється розпорядженням, яке є обов'язковими для виконання всіма суб'єктами, які беруть участь у ліквідації наслідків НС, а також громадянами і суб'єктами господарювання, розташованими у зоні НС.

Для безпосередньої організації і координації АРІНР утворюється штаб, який є робочим органом керівника робіт. До складу штабу входять працівники центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, керівники аварійно-рятувальних служб, що беруть участь у ліквідації наслідків НС, представники або експерти відповідних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, установ та організацій (за погодженням з їх керівниками).

Вважаємо визначений порядок призначення керівника робіт та штабу недосконалим, що не забезпечує адекватне та своєчасне реагування на НС.

Залучення сил цивільного захисту до ліквідації наслідків НС здійснюється згідно з планами реагування на НС, планами взаємодії органів управління та сил цивільного захисту у разі виникнення НС, а також планами локалізації і ліквідації наслідків аварії.

Рішення про залучення сил цивільного захисту приймають органи управління, яким підпорядковані такі сили, або керівник робіт з ліквідації наслідків НС відповідно до її рівня. Зважаючи на непередбачуваність виникнення та розвитку НС, вважаємо, що зазначеними планами неможливо повністю врахувати потреби у залученні тих чи інших підрозділів та питання взаємодії між ними, а також визначити послідовність спільних дій.

На наш погляд, важливим питанням щодо забезпечення ефективних дій органів управління та сил цивільного захисту у надзвичайних ситуаціях є організація взаємодії.

Тому, в ЄДСЦЗ з метою своєчасного запобігання і ефективного реагування на НС організовується взаємодія з питань: визначення органів управління, сил і засобів, погодження порядку здійснення спільних дій з визначенням основних завдань, місця, часу і способів їх виконання, організації управління спільними діями під час виконання завдань за призначенням, всебічного забезпечення спільних заходів, в тому числі взаємного надання допомоги [14].

При цьому, залежно від обставин, масштабу, характеру та можливого розвитку НС взаємодія організовується на загальнодержавному, регіональному, місцевому та об'єктовому рівнях [12].

Ліквідація наслідків НС полягає в проведенні комплексу заходів, які включають АРІНР, що здійснюються в разі виникнення НС і спрямовані на припинення дії небезпечних факторів, рятування життя та збереження здоров'я людей, а також на локалізацію зон НС.

Рятування людей під час надзвичайних ситуацій є першочерговим завданням АРІНР і становить сукупність заходів щодо переміщення людей із

зони впливу небезпечних факторів НС та їх вторинних проявів або захисту людей від впливу цих факторів, у тому числі з використанням засобів індивідуального захисту та захисних споруд (укриттів). Вказані заходи слід проводити з використанням усіх можливих форм, способів і методів, а також технічних засобів, що забезпечують найбільшу безпеку як постраждалих, так і особового складу, залученого до проведення АРІНР. Основними способами рятування людей і майна є евакуація із зони НС та захист від впливу небезпечних факторів НС. Заходи щодо організації взаємодії між органами управління та підрозділами цивільного захисту визначаються в рішенні керівника робіт на проведення АРІНР, що наведено на рис. 1.

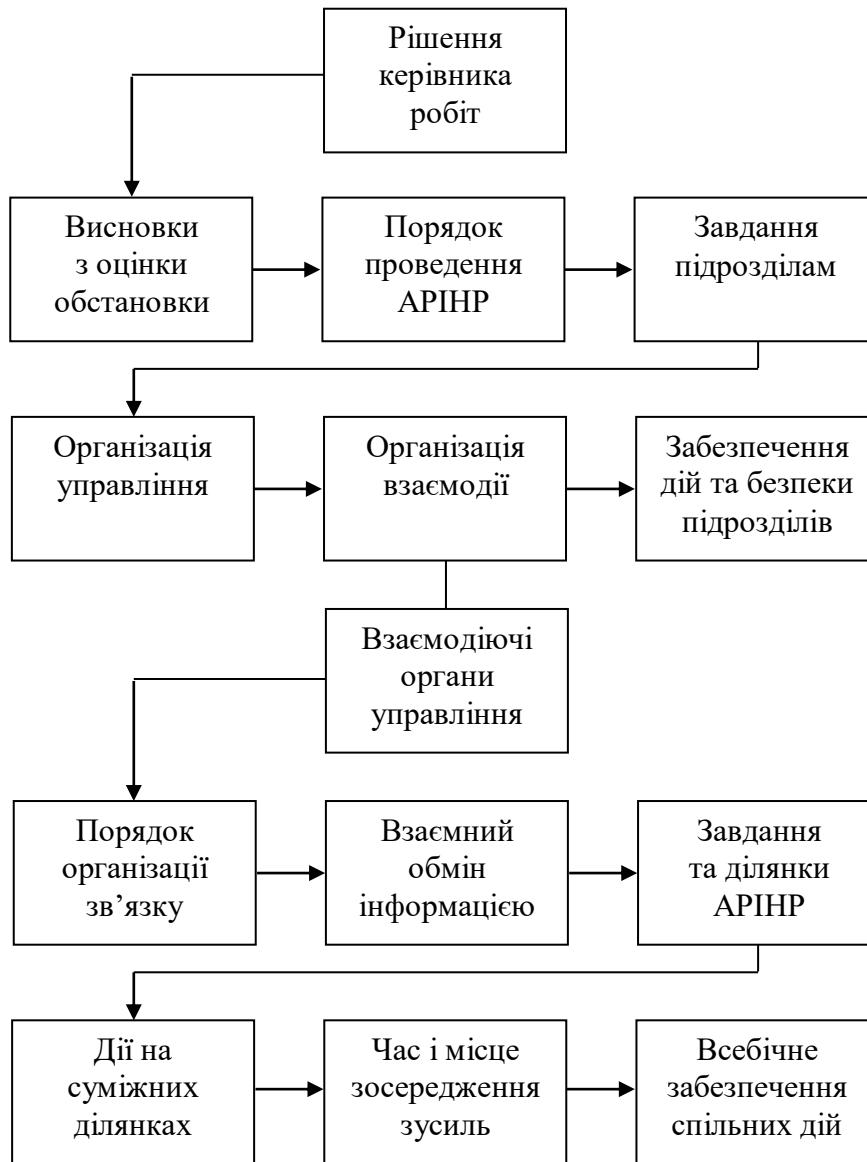

Рис. 1. Заходи з організації взаємодії в рішенні керівника робіт

Локалізація НС передбачає проведення заходів щодо запобігання поширенню та зменшення впливу її небезпечних факторів.

Основними способами локалізації НС є: ізоляція небезпечних факторів НС, переміщення або інші дії з предметами, що мають ознаки небезпечних факторів, хімічна нейтралізація, гальмування дії небезпечних факторів НС за допомогою відповідних речовин або інших засобів, припинення технологічного процесу. Запобігання поширенню і зменшення впливу небезпечних факторів НС досягаються комбінованим застосуванням зазначених основних способів її локалізації [12].

Вибір способу локалізації НС визначається відповідно до її характеру, особливостей та здійснюється згідно з організаційно-розпорядчими документами. Спосіб проведення АРІНР визначає керівник підрозділу ОРС ЦЗ безпосередньо на місці робіт на основі вивчення обстановки, стану пошкоджених об'єктів, наявності та характеру небезпечних факторів НС і можливостей підрозділу [12].

Таким чином, за результатами проведеного дослідження визначено, що управління силами цивільного захисту здійснює керівник робіт з ліквідації наслідків НС. У більшості випадків, відповідно до законодавства, керівником робіт призначається особа, що займає керівні посади (керівники або їх заступники) органів виконавчої влади, обласних, районних, міських рад, селищні голови, керівники суб'єктів господарювання.

Рішенням керівника робіт визначається порядок дій сил цивільного захисту, а відповідно – спосіб ліквідації НС.

При цьому необхідно враховувати, що:

до прибуття (призначення) керівника робіт його обов'язки будуть виконувати інші посадові особи – керівник підрозділу (служби, формування) сил цивільного захисту або оперативної групи (представник центру управління в надзвичайних ситуаціях), який прибув до зони НС першим, або диспетчер об'єкта або особа старшого інженерно-технічного персоналу, яка перебуває на

зміні, якщо НС виникла на потенційно небезпечному об'єкті або об'єкті підвищеної небезпеки. Рішення, прийняті цими особами на початку робіт із ліквідації наслідків НС, можуть мати значний, або вирішальний вплив на спосіб її ліквідації у подальшому;

застосування сил цивільного захисту для ліквідації наслідків НС – це сфера діяльності, що потребує відповідної ґрунтовної теоретичної підготовки та сталих практичних навичок. Особи, що відповідно до законодавства, за посадою повинні призначатись керівником робіт таких знань і навичок, як правило, не мають;

основне навантаження з підготовки пропозицій щодо застосування сил цивільного захисту та рішення керівника робіт буде покладатись на штаб, до якого входять працівники центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, керівники аварійно-рятувальних служб, що беруть участь у ліквідації наслідків НС, представники або експерти відповідних органів виконавчої влади, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, установ та організацій.

Висновки.

Комплект сил цивільного захисту, що може створюватись для ліквідації наслідків НС може бути багатоваріантним залежно від їх характеру та масштабу. Рішенням керівника робіт буде визначатись порядок їх застосування. При цьому, необхідно зважувати на те, що це рішення повинно прийматись у найкоротший термін, в умовах, що можуть змінюватись та ускладнюватись.

Науковою новизною даного дослідження є визначення типових способів виконання спільних завдань органами управління та силами цивільного захисту у НС, що забезпечує оперативність прийняття рішень керівника робіт та підвищити їх якість. На даний час дослідженню способів виконання спільних завдань силами цивільного захисту у НС достатньої уваги не приділялось.

Разом, з цим, використовуючи вітчизняний та закордонний досвід ліквідації наслідків НС в роботі пропонуються основні (типові) способи спільних дій сил цивільного захисту, зокрема:

1. Одночасне застосування наявних сил цивільного захисту для ліквідації наслідків НС на певній території (ділянці).

2. Одночасне застосування сил цивільного захисту для ліквідації наслідків НС з визначенням секторів (ділянок) відповідальності.

3. Послідовне застосування різних за функціональним призначенням сил цивільного захисту для ліквідації наслідків НС на визначеній території (ділянці).

4. Послідовне застосування однотипних сил цивільного захисту з ротацією рятувальних підрозділів (служб).

Зауважимо, що можуть бути визначені й інші способи ліквідації наслідків НС із елементами, що характеризують особливість застосування сил цивільного захисту – створення резервів, обладнання районів збору, надання медичної допомоги населенню тощо.

Обраний спосіб ліквідації наслідків НС буде визначати не тільки порядок дій, але і порядок взаємодії сил цивільного захисту, організацію та повноту їх всебічного забезпечення при виконанні робіт та під час відновлення.

Подальшим напрямом наукових досліджень із зазначеної проблематики вбачається у побудові моделі способів спільних дій підрозділів у НС та їх взаємодії.

Список використаних джерел

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року “Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України”: указ Президента України від 14.03.2016 №92/2016 // База даних “Законодавство України” / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92/2016> (дата звернення: 20.09.2019).

2. Любінський А.М. Сучасний стан та перспективи модернізації системи цивільного захисту України. *Ефективність державного управління*: збірн. наук. праць. 2015. вип. 43. С. 104-109.
3. Волянський П. Б. Алгоритмізація прийняття управлінських рішень в умовах надзвичайних ситуацій різного характеру. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*: зб. наук. праць. 2015. № 1. С. 112–116.
4. Волянський П. Б. Організація державного управління при загрозі виникнення та ліквідації надзвичайних ситуацій державного та регіонального рівнів. *Інвестиції: практика та досвід*: наук.-практ. журн. 2014. № 17. С. 209–212.
5. Андреев С. О. Інституціональні засади розвитку державних систем цивільного захисту: дис... д-ра наук держ. упр.: 25.02.02. / НАДУ при Президентові України. Київ, 2017. 552 с.
6. Мацюк В. В. Удосконалення правового регулювання взаємодії Служби безпеки України та Національної гвардії України в умовах надзвичайних ситуацій соціального характеру. *Теорія і практика правознавства*: електрон. наук. фах. вид. / Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого. 2015. Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2015_1_24 (дата звернення: 20.09.2019)..
7. Клименко Н. Г. Єдина державна система цивільного захисту: складові, завдання та режими функціонування. *Інвестиції: практика та досвід*: наук.-практ. журн. 2015. № 3. С. 95–100.
8. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970 – 1980). URL: <http://sum.in.ua/> (дата звернення: 20.09.2019).
9. Класифікатор надзвичайних ситуацій ДК 019:2010: Національний класифікатор України // База даних “Законодавство України” / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va457609-10> (дата звернення: 20.09.2019).
10. Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 02.10.2012 № 5403-VI // База даних “Законодавство України” / ВР України. URL:

<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5403-17> (дата звернення: 20.09.2019).

11. Подскальна О. А. Приєднання України до Механізму цивільного захисту Європейського Союзу – один із пріоритетів її європейського вибору. *Інвестиції: практика та досвід*: наук.-практ. журн. 2015. № 19. С.132–134.

12. Про затвердження Статуту дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту та Статуту дій органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту під час гасіння пожеж: наказ МВС від 26.04.2018 № 340 // База даних “Законодавство України” / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/z0801-18> (дата звернення: 20.09.2019).

13. Про затвердження Положення про штаб з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації та Видів оперативно-технічної і звітної документації штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації: наказ МВС України від 26.12.2014 № 1406 // База даних “Законодавство України” / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0047-15?lang=ru> (дата звернення: 20.09.2019).

14. Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту: постанова Кабінету Міністрів України від 9.01.2014 № 11 // База даних “Законодавство України” / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/11-2014-%D0%BF> (дата звернення: 20.09.2019).

References

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2016), Decree of the President of Ukraine “On the Concept of Development of the Security and Defense Sector of Ukraine”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/92/2016> (Accessed 20 September 2019).

2. Liubins'kyj, A.M. (2015), “The current state and prospects of modernization of the civil protection system of Ukraine”, *Efficiency of Public administration*, no. 43, pp. 104–109.

3. Volians'kyj, P.B. (2015), “Algorithmization of decision-making in emergency situations of different nature”, *Scientific Papers of the Legislation*

Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine, vol. 1, pp. 112–116.

4. Volians'kyj, P.B. (2014), “Organization of public administration in case of threat and emergence of state and regional level emergencies”, *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 17, pp. 209–212.

5. Andrieiev, S.O. (2017), “Institutional principles of development of state civil protection systems”, Abstract of Doctor dissertation, Mechanisms of public administration, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

6. Matsiuk, V.V. (2015), “Improvement of the legal regulation of the interaction between the Security Service of Ukraine and the National Guard of Ukraine in the event of social emergencies”, *Theory and practice of jurisprudence*, [Online], vol. 1, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2015_1_24 (Accessed 20 Sept 2019).

7. Klymenko, N.H. (2015), “The unified state system of civil protection: components, tasks and modes of functioning”, *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 3, pp. 95–100.

8. Dictionary of the Ukrainian language. Academic Interpretive Dictionary (1970-1980), available at: <http://sum.in.ua/>, (Accessed 20 September 2019).

9. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010), National Classifier of Ukraine “Emergency Classifier DK 019: 2010”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va457609-10> (Accessed 20 September 2019).

10. The Verkhovna Rada of Ukraine (2012), The Law of Ukraine “Code of Civil Protection of Ukraine”, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5403-17> (Accessed 20 September 2019).

11. Podskal'na, O.A. (2015), “Ukraine's accession to the Civil Protection Mechanism of the European Union is one of the priorities of its European choice”, *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 19, pp. 132-134.

12. The Verkhovna Rada of Ukraine (2018), “On Approval of the Statute of Emergency Situations of Management Bodies and Divisions of the Civil Rescue

Operations and Rescue Service and of the Statute of Actions of Management Bodies and Divisions of the Civil Rescue Operations and Rescue Service during Fire Fighting”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/z0801-18> (Accessed 20 September 2019).

13. The Verkhovna Rada of Ukraine (2014), “On approval of the Regulation on the headquarters of emergency management and Types of operational, technical and reporting documentation of the headquarters for emergency management”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0047-15?lang=ru> (Accessed 20 September 2019).

14. The Verkhovna Rada of Ukraine (2014), “Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine “On the approval of the Regulation on a single state civil protection system”, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/11-2014-%D0%BF> (Accessed 20 September 2019).

DOI: <https://doi.org/10.35577/iducz.2019.07.11>

УДК 377.081:37.918.43(086)

*Хижняк В.В., канд. техн. наук, с.н.с.,
Шевченко В.Л., канд. військ. наук, доцент*

**ІНТЕГРОВАНЕ ІНФОРМАЦІЙНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ:
ВІД ДЕКЛАРУВАННЯ ДО ЦІЛЬОВОГО
НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЕКТУ**

Інформаційний освітній простір стає новою організаційно-педагогічною системою функціонування навчальних закладів з можливостями відкритого і віддаленого доступу до освітніх ресурсів, інноваційної діяльності педагогічних колективів, постійного моніторингу здобутих слухачами знань, умінь і навичок та інтерактивної взаємодії суб'єктів освітнього процесу. Одним з напрямів модернізації системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців цивільного захисту є впровадження в навчальний процес інноваційних педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій. Однак, слід зазначити, що започатковані як на державному, так і відомчому рівнях програми не стали тими мобілізуючими заходами, які б дозволили уникнути розпорошення інтелектуальних, матеріальних і особливо фінансових ресурсів у